

Universitat de Lleida

GUIA DOCENT
**PAISATGE, TERRITORI I
SOCIETAT (INTRODUCCIÓ A LA
GEOGRAFIA)**

Coordinació: BELLET SANFELIU, MARIA CARMEN

Any acadèmic 2017-18

Informació general de l'assignatura

Denominació	PAISATGE, TERRITORI I SOCIETAT (INTRODUCCIÓ A LA GEOGRAFIA)			
Codi	100063			
Semestre d'impartició	1R Q(SEMESTRE) AVALUACIÓ CONTINUADA			
Caràcter	Grau/Màster	Curs	Caràcter	Modalitat
	Grau en Història	1	TRONCAL	Presencial
Nombre de crèdits ECTS	6			
Grups	1GG			
Crèdits teòrics	5			
Crèdits pràctics	1			
Coordinació	BELLET SANFELIU, MARIA CARMEN			
Departament/s	GEOGRAFIA I SOCIOLOGIA			
Informació important sobre tractament de dades	Consulteu aquest enllaç per a més informació.			
Idioma/es d'impartició	Català / Castellà			
Horari de tutoria/lloc	CARME BELLET SANFELIU Dilluns i dimarts de les 11,30 a les 13,30 Desp. 3.18.4 Tlf: 973 70 20 44			

Professor/a (s/es)	Adreça electrònica professor/a (s/es)	Crèdits impartits pel professorat	Horari de tutoria/lloc
BELLET SANFELIU, MARIA CARMEN	c.bellet@geosoc.udl.cat	3	
FRAILE PEREZ DE MENDIGUREN, PEDRO	p.fraile@geosoc.udl.cat	1,5	
SOLANAS JIMENEZ, JORGE	solanas@geosoc.udl.cat	1,5	

Informació complementària de l'assignatura

1 - Mirar, pensar, i analitzar l'espai i el territori.

a/ A què anomenem coneixement científic? Ha sigut sempre igual aquesta concepció?

b / Diferents enfocaments metodològics.

c / Evolució del pensament geogràfic.

d / Geografia, Història i Història de l'Art, tenen punts comuns?

Lectures obligatòries:

. ALBET MAS, A.; GARCIA RAMON, Ma, D. (1999), "Escoles del Pensament geogràfic" a PALLARÉS, M.; TULLA, A (1999), *Geografia General*, Edicions de la Universitat Oberta de Catalunya, pp. 22-62

. CLAVALL, P. (2002), "El enfoque cultural y las concepciones geográficas del espacio", a *Boletín de la Asociación de Geógrafos Españoles (A.G.E.)*, núm.34, pp. 21-39

(*) FEYERABEND, P. (1986) *Tratado contra el método*, Madrid, Tecnos (p. 1-17)

(*) FERNÁNDEZ BUEY, F. (1991). *La ilusión del método*, Barcelona, Crítica (p. 135-151)

(*) *Debat guiat a classe*

Lectures complementàries:

. ALBET MAS, A. (2000), *Una geografia humana renovada: lugares y regiones en un mundo global*, Barcelona, Vicens Vives, capítols 1 i 2 , pp.11-16.

. NOGUÉ, J. (coord), "Las nuevas geografías", *Culturas 273 de La Vanguardia*, 12/09/07 (versió digital al dossier electrònic)

. BERTIN, J. (2010) "Veure o llegir" a Alegre, P (Ed) (2010) *El mapa com a llenguatge geogràfic. Recull de reflexions contemporànies (segle XX)*, pp.189-205

. UNWIN, T (1992), "Geografía y sociedad: el contexto clásico y la era de los descubrimientos" i començament del capítol: "El nacimiento de la geografía como disciplina académica oficial" a *El lugar de la geografía*, Barcelona, Cátedra, pp. 75-111.

Número de sessions previstes per al tema 1: 6 sessions

2 - L'estudi de la població

a/ Fonts per a l'estudi de la població

b/ L'evolució de la població. Moviment natural i moviment migratori.

c/ La transició demogràfica

d / Les migracions

e/ Estructura de la població

f / El mosaic social urbà. L'estudi de la segregació social a l'espai urbà actual.

Lectures obligatòries:

. ARANGO, J. (2005), "La población mundial" a ROMERO, J. (2005), (Coord) *Geografía Humana*, Ariel Geográfica, pp. 55-99

. REQUES VELASCO, P. (2006), *Geodemografía. Fundamentos conceptuales y metodológicos*, PUBLICAN - Ediciones de la Universidad de Cantabria, Santander, cap. 3 – La dinámica de la población, pp. 69-116

. (*) BELLET, C.; VILAGRASA, J. (2001), "Diferenciación socioespacial de la ciudad de Lleida, a *Revista Catalana de Sociología*, núm.14, pp.13-42

(*) Debat guiat a classe

Lectures complementàries:

. REQUES VELASCO, P. *Geodemografía. Fundamentos conceptuales y metodológicos*, Cap. 4 – La(s) estructura(s) de la población, pp. 127-165

. JIMÉNEZ BLASCO, B.C (2008) "Desigualdades territoriales en relación con el envejecimiento de la población española", a *Documentos d'Anàlisi Geogràfica*, núm. 52, pp.91-110

. VILAGRASA, J. (1995), *Segregación social urbana: introducción a un proyecto de investigación*, *Anales de Geografía de la Universidad Complutense*, núm.15, pp. 817-830

Número de sessions previstes per al tema 3: 6-7 sessions

3 - L'estudi de l'espai i el territori

a / L'espai i el lloc. Un enfocament des de la geografia.

b/ Els llocs i la globalització.

c/ Localització. L'anàlisi espacial de variables socioeconòmiques. Models clàssics de localització.

d/ Distribució. L'anàlisi espacial de la desigualtat i el desenvolupament com a exemple.

f/ Del lloc al territori. El concepte de centralitat segons el model clàssic de W. Christaller. La centralitat i les xarxes avui.

e/ Temps i espai: l'ús de l'espai i el temps en lo quotidià

Lectures obligatòries:

. HAGGETT, P. (1983), "Mundos más allá de la ciudad: zonas agrícolas y centros industriales", cap. 17 de

Geografía: una síntesis moderna, op. cit., pàgs. 427 - 452.

. FEO PARRONDO, F. (2005), "La industria cervecera en España", a *Anales de Geografía* 2005, 25, 163-178

. (*) MÉNDEZ GUTIÉRREZ DEL VALLE, R. (2004): "Globalización y organización espacial de la actividad económica" a ROMERO, J. (2004), *Geografía Humana*, Barcelona, Editorial Ariel, Capítol 6, pàgs.203-253

. PRATS FERRET, M () Temps i vida quotidiana de les dones a Barcelona, Tesi doctoral 1997, Tesi en xarxa - http://www.tesisenxarxa.net/TESIS_UAB/AVAILABLE/TDX-0630109-134958/TMPF1de5.pdf, Capítol 3.1 – La Geografia i l'ús del temps, pp. 59-69 i Capítol 3.2. – L'estudi dels temps des d'altres disciplines, pàg. 70-77 (numeració dels fulls del PDF)

(*) Debat guiat a classe

Lectures complementàries:

. BAILLY, A.; BEGUIN, H. (1992), *Introducción a la geografía humana*, Barcelona, Masson, pp. 54-86

. LÉVY, J. (2006), "Geografía y mundialización", a HIERNAUX, D.; LINDÓN, A. (Dir) *Tratado de Geografía Humana*, Anthropos-Univ. Autónoma Metropolitana (México) pp.273-302

. MENDEZ, R. MOLINERO, F. (2000) "Concepto y caracterización del desarrollo", a MENDEZ, R. MOLINERO, F. (2000) *Espacios y Sociedades*, Ariel geográfica, Barcelona, pp.41-68

Número de sessions previstes per al tema 3: 6-8 sessions

4 - L'estudi del paisatge.

a/ Del territori al paisatge. Les grans tradicions en l'anàlisi del paisatge

b/ Els components del paisatge rural

c/ Els components del paisatge urbà

d/ La percepció dels paisatges

e/ Gestió i intervenció en el paisatge: el cas català

Lectures obligatòries:

.TARROJA COSCUELA, A. (2008) "La construcción social del paisaje", a BUSQUETS, J.; CORTINA, A. (2008), *La gestión del paisaje. Manual de protección, gestión y ordenación del paisaje*, Barcelona, Akal-Patrimonio, 239-251

. PELACHS, A.; SORIANO, J.M.; TULLA, A. (2008), *Los paisajes agrarios, La gestión del paisaje. Manual de protección, gestión y ordenación del paisaje*, Barcelona, Akal-Patrimonio, 77-95

. CAPEL, H. (2002), *Tejidos urbanos*, a *El estudio de la morfología urbana*, Barcelona, Ed. Serbal, pp. 439-495

(*). VILAGRASA, J. *Història de Lleida. Volum:9 Finals del segle XX*, Lleida, Pagès Editors, pp.21-100.

(*) Debat guiat a classe

Lectures complementàries:

. MATA OLMO, R. (2001), "Los paisajes agrarios", en GIL OLCINA, A. y GÓMEZ MENDOZA, J. (coords.): *Geografía de España*, Ariel Geografía.

.VILAGRASA, J. (1993), "La forma de les ciutats catalanes" a CARRERAS, C. (director), *Geografía General dels Països Catalans*, Barcelona, Fundació Enciclopèdia Catalana, vol. VI, pàgs. 232 - 258.

. NOGUÉ, J. (2006), "La producción social y cultural del paisaje" a MATA, R.; TARROJA, A. (2006) *El paisaje y la gestión del territorio*, Barcelona, CUIIMPB, pp. 135-142

Número de sessions previstes per al tema 4: 5-6 sessions

Objectius acadèmics de l'assignatura

Veure apartat de competències.

Competències

Competències	objectius formatius
1 - Coneixement i capacitat d'interpretació de la dimensió territorial de les activitats humanes.	1.1 – Comprendre la dimensió material, social i subjectiva de l'espai. 1.2 – Entendre i saber descriure els principals components de la dimensió territorial (espais urbans i rurals). 1.3 – Entendre els efectes de les activitats humanes sobre el territori.
2 – Coneixement de les principals fonts d'estudi per a l'anàlisi del territori i les seves dinàmiques a Espanya.	2.1 – Conèixer els principals portals amb informació cartogràfica a Catalunya i Espanya. 2.2 – Conèixer els principals serveis d'estadística català i espanyol. 2.3 – Capacitat per a relacionar dades amb base territorial. 3.3 – Capacitació per interrelacionar dades socioeconòmiques.

Continguts fonamentals de l'assignatura

1. - Mirar, pensar, i analitzar el territori.

a/ A què anomenem coneixement científic? Ha sigut sempre igual aquesta concepció?

b / Diferents enfocaments metodològics.

c / Evolució del pensament geogràfic.

d / Geografia, Història i Història de l'Art, tenen punts comuns?

Lectures obligatòries:

. ALBET MAS, A.; GARCIA RAMON, Ma, D. (1999), "Escoles del Pensament geogràfic" a PALLARÉS, M.; TULLA, A (1999), *Geografia General*, Edicions de la Universitat Oberta de Catalunya, pp. 22-62

.CLAVAL, P. (2002), "El enfoque cultural y las concepciones geográficas del espacio", a *Boletín de la Asociación de Geógrafos Españoles (A.G.E.)*, núm.34, pp. 21-39

.(*) FEYERABEND, P. (1986) *Tratado contra el método*, Madrid, Tecnos (p. 1-17)

.(*) FERNÁNDEZ BUEY, F. (1991). *La ilusión del método*, Barcelona, Crítica (p. 135-151)

(*) *Debat guiat a classe*

Lectures complementàries:

- . ALBET MAS, A. (2000), *Una geografia humana renovada: lugares y regiones en un mundo global*, Barcelona, Vicens Vives, capítols 1 i 2 , pp.11-16.
- . NOGUÉ, J. (coord), "Las nuevas geografías", *Culturas 273 de La Vanguardia*, 12/09/07 (versió digital al dossier electrònic)
- . BERTIN, J. (2010) "Veure o llegir" a *Alegre, P (Ed) (2010) El mapa com a llenguatge geographic. Recull de reflexions contemporànies (segle XX)*, pp.189-205
- . UNWIN, T (1992), "Geografía y sociedad: el contexto clásico y la era de los descubrimientos" i començament del capítol: "El nacimiento de la geografía como disciplina académica oficial" a *El lugar de la geografía*, Barcelona, Cátedra, pp. 75-111.

Número de sessions previstes per al tema 1: 6 sessions

2 - L'estudi de la població

- a/ Fonts per a l'estudi de la població
- b/ L'evolució de la població. Moviment natural i moviment migratori.
- c/ La transició demogràfica
- d / Les migracions
- e/ Estructura de la població
- f / El mosaic social urbà. L'estudi de la segregació social a l'espai urbà actual.

Lectures obligatòries:

- . ARANGO, J. (2005), "La población mundial" a ROMERO, J, (2005), (Coord) *Geografía Humana*, Ariel Geográfica, pp. 55-99
  - . REQUES VELASCO, P. (2006), *Geodemografía. Fundamentos conceptuales y metodológicos* , PUBliCan - Ediciones de la Universidad de Cantabria, Santander, cap. 3 – La dinámica de la población, pp. 69-116
  - . (*) BELLET, C.; VILAGRASA, J. (2001), "Diferenciación socioespacial de la ciudad de Lleida, a *Revista Catalana de Sociología*, núm.14, pp.13-42
- (*) Debat guiat a classe

Lectures complementàries:

- . REQUES VELASCO, P. *Geodemografía. Fundamentos conceptuales y metodológicos*, Cap. 4 – La(s) estructura(s) de la población, pp. 127-165
- . JIMÉNEZ BLASCO, B.C (2008) "Desigualdades territoriales en relación con el envejecimiento de la población española", a *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, núm. 52, pp.91-110
- . VILAGRASA, J. (1995), *Segregación social urbana: introducción a un proyecto de investigación*, *Anales de Geografía de la Universidad Complutense*, núm.15, pp. 817-830

Número de sessions previstes per al tema 2: 6-8 sessions

3- L'estudi de l'espai i el territori

- a / L'espai i el lloc. Un enfocament des de la geografia.

b/ Els llocs i la globalització.

c/ Localització. L'anàlisi espacial de variables socioeconòmiques. Models clàssics de localització.

d/ Distribució. L'anàlisi espacial de la desigualtat i el desenvolupament com a exemple.

f/ Del lloc al territori. El concepte de centralitat segons el model clàssic de W. Christaller. La centralitat i les xarxes avui.

e/ Temps i espai: l'ús de l'espai i el temps en lo quotidià

Lectures obligatòries:

. HAGGETT, P. (1983), "Mundos más allá de la ciudad: zonas agrícolas y centros industriales", cap. 17 de *Geografía: una síntesis moderna*, op. cit., pàgs. 427 - 452.

. FEO PARRONDO, F. (2005), "La industria cervecera en España", a *Anales de Geografía* 2005, 25, 163-178

. (*) MÉNDEZ GUTIÉRREZ DEL VALLE, R. (2004): "Globalización y organización espacial de la actividad económica" a ROMERO, J. (2004), *Geografía Humana*, Barcelona, Editorial Ariel, Capítol 6, pàgs.203-253

. PRATS FERRET, M () Temps i vida quotidiana de les dones a Barcelona, Tesi doctoral 1997, Tesi en xarxa - <http://www.tesisenred.net/bitstream/handle/10803/4987/TMPF2de5.pdf?sequence=2> , Capítol 3.1 – La Geografia i l'ús del temps, pp. 59-69 i Capítol 3.2. – L'estudi dels temps des d'altres disciplines, pàg. 70-77 (numeració dels fulls del PDF)

(*) Debat guiat a classe

Lectures complementàries:

. BAILLY, A.; BEGUIN, H. (1992), *Introducción a la geografía humana*, Barcelona, Masson, pp. 54-86

. LÉVY, J. (2006), "Geografía y mundialización", a HIERNAUX, D.; LINDÓN, A. (Dir) *Tratado de Geografía Humana*, Anthropos-Univ. Autónoma Metropolitana (México) pp.273-302

. MENDEZ, R. MOLINERO, F. (2000) "Concepto y caracterización del desarrollo", a MENDEZ, R. MOLINERO, F. (2000) *Espacios y Sociedades*, Ariel geográfica, Barcelona, pp.41-68

Número de sessions previstes per al tema 3: 6-7 sessions

4. - L'estudi del paisatge.

a/ Del territori al paisatge. Les grans tradicions en l'anàlisi del paisatge

b/ Els components del paisatge rural

c/ Els components del paisatge urbà

d/ La percepció dels paisatges

e/ Gestió i intervenció en el paisatge: el cas català

Lectures obligatòries:

.TARROJA COSCUELA, A. (2008) "La construcción social del paisaje", a BUSQUETS, J.; CORTINA, A. (2008), *La gestión del paisaje. Manual de protección, gestión y ordenación del paisaje*, Barcelona, Akal-Patrimonio, 239-251

. PELACHS, A.; SORIANO, J.M.; TULLA, A. (2008), *Los paisajes agrarios, La gestión del paisaje. Manual de protección, gestión y ordenación del paisaje*, Barcelona, Akal-Patrimonio, 77-95

. CAPEL, H. (2002), *Tejidos urbanos*, a *El estudio de la morfología urbana*, Barcelona, Ed. Serbal, pp. 439-495

(*). VILAGRASA, J. *Història de Lleida. Volum:9 Finals del segle XX*, Lleida, Pagès Editors, pp.21-100.

(*) Debat guiat a classe

Lectures complementàries:

. MATA OLMO, R. (2001), "Los paisajes agrarios", en GIL OLCINA, A. y GÓMEZ MENDOZA, J. (coords.): *Geografía de España*, Ariel Geografía.

.VILAGRASA, J. (1993), "La forma de les ciutats catalanes" a CARRERAS, C. (director), *Geografia General dels Països Catalans*, Barcelona, Fundació Enciclopèdia Catalana, vol. VI, pàgs. 232 - 258.

. NOGUÉ, J. (2006), "La producción social y cultural del paisaje" a MATA, R.; TARROJA, A. (2006) *El paisaje y la gestión del territorio*, Barcelona, CUIMPB, pp. 135-142

Número de sessions previstes per al tema 4: 6 sessions

CALENDARI DE PRÀCTIQUES:

Pràctica 1 – 29/09 –Pràctica d’aula a l’Aula d’Infomàtica de Lletres (3a planta – Espai: 3.49) Horari: de 9,30 a 11 h.

Pràctica 2 – 26/10 –Pràctica d’aula a l’Aula d’Infomàtica de Lletres (3a planta – Espai: 3.49). Horari: de 9,30 a 11 h.

Pràctica 3 – 16/11 - Pràctica d’aula a l’Aula d’Infomàtica de Lletres (3a planta – Espai: 3.49) Horari: de 9,30 a 11 h.

Pràctica 4 – 14/12 - Sortida i treball de camp: Visita a la ciutat de Lleida. Pràctica fora de l’aula. Horari : de 9,30 a 13,30 h. (4 hores) Punt de trobada: plaça Víctor Siurana, porta de l’edifici del rectorat

Eixos metodològics de l'assignatura

activitat	CODIFICACIÓ / descripció / tipologia TPD	o*	G*	HP*	HNP*
Classe magistral i seminaris d'aula	AULA: 1.33.1 30 sessions de classe magistral (GiOT)		1	45	58,5
Pràctiques (P)	2 pràctiques d’aula i/o laboratori (27/09 + 04/10* 1,50 hores) 2 sortida de treball de camp (15/11 1,50h + 22/11 8h.) S’avaluen a l’examen		1	3 9,50	
Treballs (T)	2 Informes de les pràctiques de laboratori (27/09/2017 i 04/10/2017). Tutorades per Jorge Solanas 1 treball de plantejament de recerca (tutorat per Pedro Fraile)				10 20
Tutories (Tut)	Les que necessiti l’alumne en horari de tutories. S’aconsella 1-2			2	
Altres (AA)					

Avaluació (AV)	1 avaluació teòrica dels temes 2-3-4			2	
TOTAL	150 hores		1	61,5	88,5

O: Objectiu. G: número de grups implicats en l'activitat. HP: hores presencials de l'alumne. HNP: hores no presencials de l'alumne.

Sistema d'avaluació

mecanismes d'avaluació	codificació / descripció-criteris / tipologia TPD	observacions	O*	Activitat	%*
Assistència i participació (As)	Es valora la participació activa en la dinàmica de la classe i en els debats			Totes les presencials Seminaris+pràctiques	5
Taller d'avaluació (TA) (Examen)	1 prova d'avaluació dels continguts teòrics Tema 2, 3 i 4			Classes Magistrals +Seminaris	40
Informe (In) / Treballs (T)	T1: treball de plantejament de recerca (tutorat per Pedro Fraile)			Treball de proposta de recerca	25
	T2: treball de la pràctica 1 T3: treball de la pràctica 2			Pràctiques	30
Altres (A)					
TOTAL					100

O: Objectiu. %: percentatge en la nota final.

Bibliografia i recursos d'informació

El Campus virtual de la UdL (entorn SAKAI) contindrà bona part del material necessari per a fer el seguiment de l'assignatura. Als dossiers hi trobareu, en format PDF les diapositives comentades a les classes dels anys anteriors (tema 2, 3 i 4) i els materials per al desenvolupament de les pràctiques. Un cop finalitzada la presentació de cada un dels temes es penjaran les diapositives utilitzades per les professores en l'exposició, en format PDF.

El Campus inclou també el programa, amb les referències de lectura obligatòria per a cada un dels temes i documents diversos que anirem presentant al llarg de l'assignatura. Les còpies de totes les lectures obligatòries seran dipositades a la copisteria cada cop que es comenci un tema nou.

Existeixen força manuals de Geografia i Geografia Humana al mercat de entre els quals es recomana els següents (tots ells a la biblioteca):

ALBET, A.; BENEJAM, P. (2000), *Una geografia humana renovada: Lugares y regiones en un mundo global*, Barcelona, Vicens Vives-UAB

HAGGETT, P. (1983), *Geografía: una síntesis moderna*, Barcelona, Omega, 1988.

HIERNAUX, D.; LINDÓN, A (Dir.) (2006), *Tratado de Geografía Humana*, México, Anthropos

PALLARÉS, M.; TULLA, A. (1999), *Geografía general*, Barcelona, Edicions de la Universitat Oberta de Catalunya

PUYOL, R.; ESTEBANEZ, J.; MENDEZ, R. (1988), *Geografía Humana*, Madrid, Cátedra

ROMERO, J., (Coord.) (2004), *Geografía Humana*, Barcelona, Ariel

Sobre l'estudi de la població:

VINUESA ANGULO, J., et al (1988) *El estudio de la población*, Madrid, I.N.A.P.

CLARKE, J. (ed.) (1984) *Geography and population. Approaches and Applications*, Londres, Pergamon.

PUYOL, R., ed. (1997) *Dinámica de la población en España. Cambios demográficos en el último cuartodel siglo XX*, Madrid, Síntesis

REQUES VELASCO, P. (2006), *Geodemografía. Fundamentos conceptuales y metodológicos*, PUBliCan - Ediciones de la Universidad de Cantabria, Santander

Sobre l'estudi del paisatge es recomana la consulta dels següents manuals, atlas i catàlegs:

ALDOMÀ, Ignasi (2009) *Atlas de la nova ruralitat*, Lleida, Fundació del Mon rural. Disponible en versió digital al campus virtual i a la pàgina web de la Fundació Món Rural

BUSQUETS, J.; CORTINA, A. (2008), *La gestión del paisaje. Manual de protección, gestión y ordenación del paisaje*, Akal-Patrimonio, Barcelona

MATA, R.; TARROJA, A (2006), *El paisaje y la gestión del territorio*, Consorci Universitat Internacional Menéndez Pelayo - CUIMPB, Barcelona.

MATA, R.; SAINZ, C. (2003) *Atlas de los paisajes de España*, Madrid, Ministerio de Medio Ambiente

OBSERVATORI DEL PAISATGE (2008), *Catàleg de paisatge de les Terres de Lleida*, http://www.catpaisatge.net/cat/cataleg_presentats_ter_lleida.php

Poden ser útils els diccionaris de geografia següents:

JOHNSTON, R.J., GREGORY, D., SMITH, D.M. (eds.) (2000), *Diccionario de Geografía humana*, Madrid, Akal.

PUYOL, R. (Coord.) (1988), *Diccionario de Geografía*, Madrid, Anaya.

BAILLY, A.; FERRAS, R.; PUMAIN, D. (1992), *Encilopédie de Géographie*, Paris, Economica

Webs amb estadístiques i informació de referència:

Instituto Nacional de Estadística, <http://www.ine.es/>

Institut d'Estadística de Catalunya, <http://www.idescat.cat/>

EUROSTAT: The Statistical Office of the European Communities,
<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>

Webs sobre població:

United Nations Population Fund, <http://www.unfpa.org>

ONU/POPIN: United Nations Population Information Network, <http://www.un.org/popin/>

Centre d'Estudis Demogràfics de Catalunya, <http://www.ced.uab.es/publicacions/propia.htm>

Observatori de la immigració a Catalunya , <http://www.migracat.cat/>

Webs de suport sobre procediments, tècniques i comentari de fonts geogràfiques:

Recursos sobre procediments en geografia, <http://phobos.xtec.cat/mgarci25/moodle/mod/resource/view.php?id=1274>

Recursos didàctics de la Asociación de Geógrafos Españoles http://age.ieg.csic.es/recur_didacticos/index.htm -

Recursos didàctics de Geografia:

[Comunitat de Geografia](#) - Glòria Garcia

[Web Ciències Socials](#) - Andreu Guiu

[Ciutat, territori i paisatge](#) - Observatori del Paisatge

[Recursos didácticos Geografía](#) - Asociación de Geógrafos Españoles

[Curs de demografia](#) - Julio Pérez, <http://www.ieg.csic.es/jperez/pags/demografia/demografia.htm>

[Recull de llocs web per a l'estudi de la Geografia](#)

Cartografia bàsica i webs sobre paisatge

<http://www.ign.es/ign/es/IGN/ane.jsp> Espanya a través dels mapes – Instituto Geográfico Nacional IGN

Institut Cartogràfic de Catalunya, www.icc.es

[Atles de la nova ruralitat](#) - Fundació Món Rural

<http://www.catpaisatge.net/cat/index.php> Observatori del paisatge a Catalunya

[XTEC / EDU365](#) - Generalitat de Catalunya

Recursos cartogràfics i material geogràfic de Le Monde Diplomatique - <http://www.monde-diplomatique.fr/index/sujet>